

Ciljevi i programska polazišta Šumskogospodarske osnove područja za razdoblje 1.1.2016. do 31.12.2025. godine

Nositelj

Nositelj izrade Šumskogospodarske osnove područja Republike Hrvatske za razdoblje 2016. – 2025. godine je trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o., Trg kralja Tomislava 11., 10000 Zagreb. Uprava:društva: mr.sc. Ivan Pavelić-predsjednik; mr.sc. Marija Vekić-član; Ivan Ištok, dipl.ing.šum.-član, Trgovački sud u Zagrebu (MBS 080251008) MB 3631133 OIB 69693144506.

Naziv Plana

Šumskogospodarska osnova područja Republike Hrvatske za razdoblje 2016. – 2025. godine

Geografsko područje:

Republika Hrvatska u obliku luka pruža se između 13°29'40'' i 19 ° 27'00'' istočne geografske dužine od Istre do Iloka, te između 42° 22'40'' i 46° 33'10'' sjeverne geografske širine, od Rta Oštro kod Dubrovnika do Međimurja. Na ukupnoj površini s teritorijalnim morem od 87 661 km² dok površina državnog kopnenog teritorija iznosi 56 594 km². Po svojim je geografskim obilježjima jadranska i srednjoeuropska zemlja, nastala na spoju srednjeg Sredozemlja, srednje Europe i Podunavlja, na sjeverozapadu dodirujući alpski, a na jugoistoku balkanski prostor. Smještaj na tromeđi utjecaja panonskog, alpsko-dinarskog i jadransko-mediteranskog prostora uvjetovao je podjelu na tri osnovne prirodne cjeline nizinsku ili panonsku, primorska ili jadransku i gorsku ili dinarsku Hrvatsku.

Podjela Republike Hrvatske na pojedine cjeline – regije provedena je prema modelu uvjetno homogena regionalizacija koja se temelji na grupiranju ekonomski relevantnih kriterija, reljefne strukture, klimatsko – ekoloških osobina i procesa historijsko – geografskog razvoja izraženih u tipovima strukture naseljenosti povezanim s etnografskim i ekonomskim obilježjima (Magaš, 2013.).

Razlozi donošenja

Šumskogospodarska osnova područja Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu osnova područja) je šumskogospodarski plan na temelju kojeg se gospodari šumama i šumskim zemljištem na šumskogospodarskom području Republike Hrvatske. Osnovom područja utvrđuje se ekološka, gospodarska i socijalna podloga za biološko poboljšavanje šuma i povećanje šumske proizvodnje na šumskogospodarskom području.

Osnova područja izrađena je na temelju Zakona o šumama ("Narodne novine", broj 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12 i 94/14) i Pravilnika o uređivanju šuma ("Narodne novine", broj 79/15).

Osnova područja usklađena je s odredbama Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine br. 80/13) i Uredbe o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 124/13, 105/15) i uvjetima zaštite prirode (KLASA:UP/I 612-07/15-71/107, URBROJ: 517-07-2-2-15-6, od 31. Srpnja 2015. godine. Prema odredbama Zakona o šumama, osnova područja usklađuje se sa Nacionalnim šumarskim programom kojeg donosi Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, a koji do datuma početka važenja ove osnove područja još uvijek nije donesen.

Osnova područja vrijedi za razdoblje 1.1.2016. - 31.12.2025. godine i predstavlja obnovu Osnove područja koja je imala važnost 1.1.2006. - 31.12.2015. Ova osnova područja je četvrta osnova područja u nizu za šumskogospodarsko područje Republike Hrvatske.

Programska polazišta i ciljevi

Ciljevi gospodarenja šumama u Republici Hrvatskoj trebaju ispunjavati zadane strateške odrednice koje su definirane nacionalnim i međunarodnim aktima iz područja šumarstva i zaštite prirode te ostalim strateškim dokumentima iz drugih povezanih područja poput klime i okoliša. Strateški dokumenti na nacionalnoj razini iz područja šumarstva prvenstveno se odnose na Zakon o šumama i Nacionalnu šumarsku politiku i strategiju ("Narodne novine", broj 120/03) ; iz područja zaštite prirode odnosi se na Strategiju i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 81/99) i Zakon o zaštiti prirode. Strateški dokumenti na međunarodnoj razini iz područja zaštite prirode, okoliša i klime, koje je Republika Hrvatska ratificirala i kao punopravna članice Europske unije obavezna ih se pridržavati prvenstveno se odnose na: Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime – UNFCCC ("Narodne novine"- Međunarodni ugovori, broj 2/96); Kyoto protokol ("Narodne novine" – Međunarodni ugovori, broj 05/07); Direktivu vijeća 92/43EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992); Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. Studenog 2009 o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010). Strateški dokumenti na međunarodnoj razini iz područja šumarstva odnosi se na Strategiju šumarstva Europske unije¹ (EU Forest strategy) donešenu 2013. godine.

Zakonom o šumama propisano je da gospodarenje šumama obuhvaća uzgoj, zaštitu i korištenje šuma i šumskog zemljišta, te izgradnju i održavanje šumske infrastrukture s ciljem ispunjenja sveeuropskih kriterija za održivo gospodarenje šumama a koji su:

1. održavanje i odgovarajuće poboljšanje šumskih ekosustava i njihov doprinos globalnome ciklusu ugljika,
2. održavanje zdravlja i vitalnosti šumskog ekosustava,
3. održavanje i poticanje proizvodnih funkcija šume,
4. održavanje, očuvanje i odgovarajuće poboljšanje biološke raznolikosti u šumskom ekosustavu,

5. održavanje i odgovarajuće poboljšanje zaštitnih funkcija u upravljanju šumom (posebno tla i vode),

6. održavanje drugih socijalno-ekonomskih funkcija i uvjeta

Sukladno Strategiji i akcijskom planu zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske strateški ciljevi za područje šumarstva su očuvanje biološke raznolikosti šuma i održivo korištenje bioloških resursa kroz ugrađivanje mjera zaštite biološke raznolikosti te suradnja između sektora šumarstva i zaštite prirode.

Ciljevi i zadaće zaštite prirode prema Zakonu o zaštiti prirode su: očuvanje i/ili obnova bioraznolikosti, krajobrazne raznolikosti i georaznolikosti u stanju prirodne ravnoteže i usklađenih odnosa s ljudskim djelovanjem; osiguranje održivog korištenja prirodnih dobara bez bitnog oštećivanja dijelova prirode i uz što manje narušavanja ravnoteže njezinih sastavnica; pridonosnje očuvanju prirodnosti tla, očuvanju kakvoće, količine i dostupnosti vode, mora, očuvanju atmosfere i proizvodnji kisika te očuvanju klime.

Prema Strategiji šumarstva Europske unije rukovodeća načela i ciljevi su: održivo gospodarenje šumama i multifunkcionalna uloga šuma, pri čemu se mnogobrojne usluge šuma pružaju na uravnotežen način te se osigurava zaštita šuma; učinkovito korištenje resursa, pri čemu se optimizira doprinos šuma ruralnom razvitku i otvaranju radnih mjesta; promicanje i održiva proizvodnja i potrošnja šumskih proizvoda.

Cilj Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime je u skladu s relevantnim odredbama Konvencije da se uspostavi stabilnost koncentracije stakleničkih plinova u atmosferi na razini koja će spriječiti opasno antropogeno uplitanje u klimatski sustav. Takav nivo trebalo bi postići u vremenskom roku koji je dovoljan da se ekosustavima omogući prirodno adaptiranje na promjenu klime, i da se omogući daljnji gospodarski razvoj na održivi način.

Slijedom naprijed navedenih kriterija, načela i dokumenata, ciljevi budućeg gospodarenja šumama i šumskim zemljištem u Republici Hrvatskoj su održivo (potrajno) višenamjensko gospodarenje šumama. Riječ potrajnost u kontekstu gospodarenja šumama upućuje na više značenja kao što su stalnost, održavanje u vremenu, postojanost, ravnomjernost, ponovljivost i neiscrpnost.

Održivo gospodarenje prema Zakonu o šumama definirano je kao temeljno načelo planiranja i gospodarenja šumama kojim se nastoji ostvariti trajna ravnoteža između sveukupne proizvodnje biomase, općekorisnih funkcija šuma te sveukupnog korištenja, na način da se korištenjem biomase održava trajna proizvodnja svih koristi od šume, s obzirom da je šuma obnovljivi prirodni resurs.

Održivo gospodarenje definira se i kao korištenje šuma i šumskih zemljišta na način i u takvoj mjeri da se održi njihova biološka raznolikost, produktivnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal, te da ispune sada i u budućnosti bitne gospodarske, ekološke i društvene funkcije na lokalnoj i globalnoj razini, a da to ne šteti drugim ekosustavima. Takva definicija utvrđena je tijekom druge ministarske konferencije za zaštitu šuma Europe održane u Helsinkiju 1993. godine.

Navedene definicije održivog gospodarenja šumama upućuju i na gospodarenje šumama kao šumskim ekosustavima. Šumski ekosustavi su zajednice biljaka, životinja i mikroorganizama u

kojima drveće i druga drvenasta vegetacija određuje strukturne i funkcionalne odnose na određenom staništu i pri određenim ekološkim uvjetima. Funkcioniranje šumskih ekosustava ovisi o dinamici rasta i razvoja organizma, konkurenciji između i unutar vrsta, te prilagodbi na promjene ekoloških uvjeta. Poznavanje šumskih ekosustava podrazumijeva poznavanje staništa i biocenoza, te odnosa tih dviju komponenti ekosustava.

Pojam održivog gospodarenja šumama sadržava vremensku i prostornu određenost, pa je vrijeme uz prostor jedna od osnovnih dimenzija za primjenu, praćenje i analizu održivog gospodarenja (Čavlović, 2013.).

Što se tiče prostorne dimenzije, načela i kriteriji održivog gospodarenja oblikovani na nacionalnoj i međunarodnoj razini, s obzirom na specifičnosti šumskih ekosustava operativno se primjenjuju na odgovarajuće šumske površine (gospodarske jedinice i uređajni razredi) pri čemu među tim dvjema razinama mora postojati međusobno upotpunjavanje parametara održivog gospodarenja.

U smislu vremenske dimenzije održivoga gospodarenja osobito važno mjesto ima praćenje skupina parametara (kriteriji i pokazatelji) tijekom vremena poput šest sveeuropskih kriterija koji definiraju različite aspekte održivog gospodarenja šumama. Ispunjenje kriterija se vrednuje kroz kvantitativne pokazatelje. Prema Forest Europe2 za navedenih 6 kriterija postoji 35 kvantitativna pokazatelja na temelju čijih se vrijednosti i promjenama vrijednosti kroz vrijeme i usporedbom sa referentnim vrijednostima vrši praćenje potrajnog gospodarenja šumama na nacionalnoj i globalnoj razini.

Obzirom na namjenu, šume se razvrstavaju na gospodarske, zaštitne i šume s posebnom namjenom, čime je okvirno određen primarni cilj gospodarenja šumama:

-gospodarske šume uz očuvanje i unapređenje njihovih općekorisnih funkcija koriste se za proizvodnju šumskih proizvoda.

-zaštitne šume prvenstveno služe za zaštitu zemljišta, voda, naselja, objekata i druge imovine, a u njih svrstavamo šume na osjetljivim staništima (nagibi veći od 50 %, plika skeletna tla, riječni otoci – ade i sl.), šume s velikom biološkom raznolikošću, šume na javnom vodnom dobru, rijetke ili reprezentativne šumske zajednice te šume za zaštitu tla, prometnica i drugih objekata od erozije i poplava. Zaštitnim šumama mogu se smatrati i šume koje uspijevaju na staništima sa velikim udjelom kamenitosti uz pojavu manjih ili većih kamenih blokova što je karakteristično za gorsko ili planinsko područje te šume u nizinskim dijelovima u vlažnim depresijama u kojima voda stagnira veći dio godine i onemogućuje gospodarenje i obnovu.

-šume s posebnom namjenom u koje spadaju šumski sjemenski objekti, šume unutar zaštićenih područja ili prirodnih vrijednosti zaštićenih na temelju propisa o zaštiti prirode, šume namijenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi, potrebama obrane, izgradnji golf igrališta i kampa te potrebama utvrđenim posebnim propisom.

Svrstavanjem pojedine šume u jednu od zakonskih definiranih kategorija namjene, daje se naglasak na pojedinu funkciju šume koja je jače izražena, pri čemu odabrani načini i ciljevi gospodarenja za svaku navedenu kategoriju moraju ispuniti strateške odrednice potrajnog (održivog) gospodarenja.